Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

Sivistysvaliokunnalle

Asia: Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n lausunto asiassa HE 93/2026 vp, Hallituksen esitys ammattikorkeakoululain ja yliopistolain muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Suomen Kansanopistoyhdistys pitää kannatettavana hallituksen esityksen tavoitetta sujuvoittaa siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen, tukea ilman opiskelupaikkaa jääneiden nuorten koulutuspolkuja sekä nostaa koulutustasoa.

Kokeilun onnistuminen riippuu kuitenkin ratkaisevasti siitä, tavoitetaanko ne nuoret, jotka tarvitsevat eniten tukea opintojen aloittamiseen, opintoihin kiinnittymiseen ja opintojen loppuunsaattamiseen. Tässä kansanopistoilla on jo olemassa oleva, toimiva ja valtakunnallinen rakenne.

Suomen Kansanopistoyhdistys korostaa, että kansanopistot tulee ottaa mukaan kokeiluun alusta alkaen. Muutoin kokeilun vaikuttavuus, saavutettavuus ja kustannustehokkuus jäävät olennaisesti heikommiksi.

Kansanopistot toteuttavat jo nyt kokeilun tavoitteita
Kansanopistot tavoittavat laajasti juuri sitä kohderyhmää, johon kokeilu kohdistuu: nuoria aikuisia, joilla ei ole korkeakoulupaikkaa ja jotka tarvitsevat ohjausta, opiskelutaitojen vahvistamista sekä yhteisöllistä tukea.

Kansanopistojen vahvuuksia ovat:

- opiskelijoiden yksilöllinen ohjaus
- opiskeluvalmiuksien vahvistaminen
- yhteisöllinen oppimisympäristö
- lähiopetus ja opiskelijan arkea rytmittävä oppimisympäristö
- joustavat koulutuspolut
- pitkä kokemus, osaava henkilöstö ja vaikuttavat tulokset
- alueellinen saavutettavuus

Kansanopistot toteuttavat jo nykyisin laajasti avoimen korkeakoulun opintoja yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Opiskelijat suorittavat kansanopistoissa vuosittain merkittävän määrän avoimen korkeakoulun opintoja, usein osana ohjattua ja tavoitteellista väyläopiskelua. Kansanopistoissa opiskelee vuosittain tuhansia nuoria aikuisia, joilla ei ole korkeakoulupaikkaa ja jotka tarvitsevat tukea opiskeluvalmiuksien vahvistamiseen, elämänhallintaan ja urasuunnitteluun.

Hallituksen esityksessä tunnistetaan kansanopistojen vahvuudeksi paljon ohjausta ja opiskeluvalmiuksien kehittämistä tarvitsevien nuorten tukemisen.

Myös sivistysvaliokunta on aiemmin korostanut vapaan sivistystyön merkitystä korkeakoulutuksen saavutettavuuden vahvistamisessa (SiVM 19/2021 vp).

Kokeilun toteutusmallia tulee muuttaa
Hallituksen esityksen ongelmana on, että kansanopistot eivät voi täysipainoisesti osallistua kokeiluun.

Vaikka HE tunnistaa kansanopistojen merkityksen avoimen korkeakoulutuksen saavutettavuudessa, jää niiden käytännön osallistuminen kokeiluun edelleen epäselväksi ja riippuvaiseksi korkeakoulujen kanssa tehtävistä erillisistä ratkaisuista.

Erityisen ongelmallista on, että:

- HE:n mukaan kansanopistojen tarjoamaa opetusta ei voida toistaiseksi tuoda Opin.fi-palveluun kokeilun aikataulussa
- HE kannustaa korkeakouluja ja kansanopistoja sopimaan rahoituksen jaosta, mutta ei velvoita korkeakouluja korvaamaan opetuksen ja ohjauksen toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia
- tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa kansanopistot toteuttavat opetusta ja ohjausta ilman tosiasiallista korvausta
- rahoitus kohdentuu HE:n mukaisesti korkeakouluille, jolloin kansanopistojen osallistuminen ja resurssit jäävät korkeakoulujen harkinnan ja keskinäisten sopimusten varaan
- esitys sisältää kansanopistojen näkökulmasta edelleen epäselvän linjauksen opiskelijamaksuista

HE:ssä todetaan, että kansanopistojen tulisi tarjota opinnot maksutta, jotta niiden voitaisiin katsoa osallistuvan täysimääräisesti kokeiluun. Esityksessä jää kuitenkin epäselväksi, että tämä koskee nimenomaan opintosetelillä suoritettavia opintoja.

Suomen Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan HE:hen tulisi lisätä selkeä kirjaus siitä, että opintosetelin piirissä opiskelijan suorittamien avoimen korkeakoulun opintojen tulee olla opiskelijalle maksuttomia myös kansanopistoissa toteutettuna.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että nykyisessä muodossaan kokeilu ei mahdollista kansanopistojen täysimääräistä ja yhdenvertaista osallistumista alusta lähtien.

Kokeilun vaikuttavuuden ongelmakohtiin on olemassa toimiva ratkaisu
Esityksen mukaisessa mallissa rahoitus kohdentuu korkeakouluille jo ilmoittautumisen perusteella. Kokeilun vaikuttavuuden näkökulmasta ongelmallista on, että malli ei riittävästi kannusta opiskelijoiden ohjaukseen, opintoihin kiinnittymiseen eikä opintojen suorittamiseen. Käytännössä opiskelija voi ilmoittautua opintoihin ilman, että opintoja tosiasiallisesti suoritetaan, mutta korkeakoulu saa tästä huolimatta rahoituksen.

HE lisää korkeakoulujen ohjausvelvoitteita, mutta ei käytännössä turvaa riittäviä resursseja opiskelijoiden yksilölliseen ohjaukseen ja opintoihin kiinnittymisen tukemiseen. Kansanopistoissa nämä rakenteet ovat jo olemassa.

Suomen Kansanopistoyhdistys katsoo, että pelkkä opintojen maksuttomuus ei yksin riitä lisäämään opintojen suorittamista tai siirtymää tutkintokoulutukseen erityisesti niiden nuorten osalta, jotka tarvitsevat enemmän ohjausta, opiskelutaitojen tukea ja opintoihin kiinnittymistä vahvistavia rakenteita.

Kansanopistoissa toiminnan lähtökohtana on ohjattu osallistuminen, yhteisöllinen oppimisympäristö sekä opiskelijoiden aktiivinen tukeminen opintojen etenemisessä. Kansanopistojen toiminnassa korostuu nimenomaan opintoihin kiinnittyminen ja opintojen loppuunsaattaminen.

Suomen Kansanopistoyhdistys esittää, että kokeilun ongelmakohtiin vastataan hyödyntämällä vapaan sivistystyön lain 14 §:n mukaista opintosetelijärjestelmää osana kokeilun toteutusta. Kyseessä on yli 20 vuotta käytössä ollut toimiva ja hallinnollisesti kevyt malli, jossa rahoitus kohdentuu opetuksen ja ohjauksen tosiasiallisille toteuttajille ja tukee opiskelijoiden todellista osallistumista opintoihin.

Mallin hyödyntäminen mahdollistaisi sen, että:

- opiskelija voisi suorittaa avoimen korkeakoulun opintoja kansanopistossa maksutta
- opiskelija saisi tarvitsemansa ohjauksen ja opiskelutaitojen tuen
- rahoitus kohdistuisi opetuksen ja ohjauksen järjestäjälle
- kokeilun vaikuttavuus vahvistuisi ilman uusia raskaita rakenteita tai säädösmuutoksia

Samalla tulee huolehtia siitä, että kansanopistojen tarjoamat avoimen korkeakoulun opinnot saadaan näkyviin Opin.fi-palveluun tai muulle vastaavalle alustalle kokeilun alusta lähtien.

HE:ssä todetaan, että vapaan sivistystyön toimijoiden tulisi kehittää Opin.fi-integraatioita ja sopimusratkaisuja kokeilun aikana. Esityksessä ei kuitenkaan osoiteta tähän rahoitusta eikä aseteta korkeakouluille velvoitteita osallistua integraatioiden toteuttamiseen.

Kansanopistoyhdistys esittää, että vapaan sivistystyön oppilaitokset otetaan mukaan tasavertaisesti avoimen korkeakoulun opintosetelikokeiluun osoittamalla 10 % siihen varatusta määrärahasta niiden opiskelijoille hyödyntämällä vapaan sivistystyön opintosetelimallia.

Muut huomiot
HE:n mukaan opintosetelillä voisi opiskella vain suomen- ja ruotsinkielisiä avoimen korkeakouluopetuksen opintoja. Tämä rajaus aiheuttaa käytännön ongelmia väyläopinnoissa, joihin sisältyy usein tutkintoon kuuluvia pakollisia kieli- ja viestintäopintoja, mukaan lukien englannin opintoja.

Suomen Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan opintosetelin tulee kattaa myös tutkintoon kuuluvat pakolliset kieli- ja viestintäopinnot silloin, kun ne ovat osa väylä- tai polkuopintokokonaisuutta.

Yhteenveto

Suomen Kansanopistoyhdistys esittää, että sivistysvaliokunta edellyttää:

1. **kansanopistojen ottamista mukaan kokeiluun alusta alkaen**
2. **vapaan sivistystyön opintosetelijärjestelmän hyödyntämistä osana kokeilua ja 10 % määrärahasta osoittamista siihen**
3. **rahoituksen kohdentamista opetuksen ja ohjauksen tosiasiallisille toteuttajille**
4. **sitä, että kansanopistojen tarjoamat avoimen korkeakoulun opinnot saadaan mukaan Opin.fi-palveluun tai vastaavaan järjestelmään**
5. **kokeilun rahoituksen ja toteutuksen kannustavan opiskelijoiden todelliseen osallistumiseen, opintojen suorittamiseen ja tutkintokoulutukseen siirtymiseen**
6. **kokeilun toteuttamista tavalla, joka vahvistaa koulutuksellista saavutettavuutta ja tukee erityisesti ohjausta tarvitsevien nuorten siirtymää korkeakoulutukseen**
7. **sitä, että opintoseteli kattaa myös tutkintoon kuuluvat pakolliset kieli- ja viestintäopinnot osana väylä- ja polkuopintoja**

Kokeilun tavoitteet voidaan saavuttaa vaikuttavasti vain hyödyntämällä täysimääräisesti jo olemassa olevaa osaamista, oppilaitosverkostoa ja toimivia rakenteita.

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n puolesta,

Helsingissä 25.5.2026

Kyösti Nyyssölä
puheenjohtaja

Jaana Laitila
varapuheenjohtaja

Tytti Pantsar
toiminnanjohtaja